

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 1, Nisan/April 2021

Orhan KILIÇARSLAN

Dr. Öğr. Üyesi, Düzce
Üniversitesi/Türkiye
orhankilicarslan@duzce.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-9479-6975>

Hicâbî ve Pend-i Sa'îd'i

Hicâbî and His Pend-i Sa'îd

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 00.00.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 00.00.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.04.2021

Atıf/Citation

Kılıçarslan, Orhan (2021). Hicâbî ve Pend-i Sa'îd'i. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (1), s. 519-568. DOI: 10.34083/akaded.897538.

Kılıçarslan, Orhan (2021). Hicâbî and His Pend-i Sa'îd. *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (1), p. 519-568. DOI: 10.34083/akaded.897538.

<https://doi.org/10.34083/akaded.897538>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Bir nazım türü olarak nasihatnâmeler, genel ahlâkî değerleri bireyden başlayarak toplumun her kesimine öğretme amacı güden eserlerdir. Her edebiyatta şekil farklılıkları bir yana bırakıldığında örneklerine rastlanan eserlerden olan nasihatnâmeler, Türk edebiyatında da erken dönemlerden itibaren izlenebilmektedir. Klasik dönemde özellikle Farsça ile olan münasebetler, nasihatnâme türünde de önemli etkileşimlerin olmasına zemin hazırlamıştır. Feridüddin Attar'ın (öl. 1221) *Pendnâmesi*'nin pek çok tercümesinin yapılmış olması ve bu eserlerin çoğaltılması bu durumu gösteren örneklerdendir. Başlangıçta şekil ve içerik olarak devam eden bu etkileşimler, zaman içinde Türk edebiyatının kendi dönem ve ihtiyaçlarına paralel bir şekilde başarılı ve orjinal örnekler vermeye başlamıştır.

Oğlu Ebu'l-hayr Mehmed Çelebi için yazdığı *Hayriyye/Hayrî-nâme* adlı eseri ile türün en önemli örneklerinden birini veren Nâbî'nin (öl. 1712) bu eserinin bir nüshası devamına *Pend-i Sa'îd* adlı bir başka nasihatnâme yazılmıştır. İncelemeler neticesinde bu nasihatnâmenin *Hicâbî* mahlasını kullanan bir şair tarafından yazılmış olabileceğine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Eserin tespit edilen nüshalarından hareketle nasihatnâmenin metni oluşturulmuş ve oluşturulan bu metin üzerinden eserin şekil ve muhteva özelliklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Hicâbî*, *Pend-i Sa'îd*, *Ebû Sa'îd Hâdimî*, *Hayriyye*, *Nasihatnâme*.

Abstract

*As a genre of verse, nasihatnames are works that aim to teach general moral values to all segments of the society, starting with the individual. Apart from the differences in form, nasihatnames, which are one of the works that are found in every literature, can be followed from the early periods in Turkish literature. Relations with Persian, especially in the classical period, paved the way for important interactions in the genre of nasihatname. The many translations of Feridüddin Attar's (d. 1221) *Pendname* and translation of these works are examples of this situation. These interactions, which initially continued in form and content, started to give successful and original examples in time in parallel with the Turkish literature's own period and needs.*

*A copy of this work of Nâbî (d. 1712), who gave one of the most important examples of the genre with his work titled *Hayriyye / Hayrî-nama*, written for his son Ebu'l-hayr Mehmed Çelebi, was written in the continuation of another nasihatname named *Pend-i Sa'îd*. As a result of the investigations, it was thought that this nasihatname could have been written by a poet who used the pseudonym *Hicabi*. Based on the copies of the work, the text of the nasihatname created and information on the form and content features of the work was presented through this text.*

Keywords: *Hicâbî*, *Pend-i Sa'îd*, *Ebû Sa'îd Hâdimî*, *Hayriyye*, *Nasihatnâme*.

Giriş

Arapça “öğüt” anlamına gelen nasihat ve yine aynı anlamda Farsça pend isimlerine “yazılmış şey” anlamına “nâme” kelimesinin eklenmesiyle meydana getirilmiş birleşik isimler, manzum yahut mensur biçimde yazılan eserlerin edebî tür anlamında genel ismi olmuştur. Bireyden başlayarak toplumun geneli için öğütlerin sıralandığı bu eserlerin klasik Türk edebiyatı sahasında pek çok örneği verilmiştir.¹ Türk edebiyatında nasihatnâme türü ilk yazılı metinlerden itibaren takip edilebilmektedir. Nasihatnâmelerin Arap ve Fars edebiyatlarında da örnekleri verilmiş, bunlardan bazıları Türk edebiyatında bu edebî türün gelişmesine katkı sağlamıştır. Özellikle Feridüddin Attar’ın (öl. 1221) *Pendnâmesi*’nin yapılmış birçok tercümesi, bu etkiyi göstermesi bakımından önemlidir.² Başlangıçta Arap ve Fars edebiyatlarındaki nasihatnâmelerin tercüme vasıtasıyla Türkçeye aktarılması söz konusu iken edebî türün gelişimine paralel olarak orijinal nasihatnâmeler Türkçede de yazılmaya başlanmıştır. Asırlar içinde öğüt niteliği taşıyan bu eserlerin içeriğine ilişkin değişiklikler de görülmektedir. Tercümelerde yer alan bölümler toplumsal değişimlerin de etkisiyle farklılıklar göstermeye başlamıştır. Mütercimlerin bu eserlere yaklaşımı, tercüme esnasında eserin dış ve iç yapısına etki eden temel unsurlardandır. Kendileri de ‘şair’ olan mütercimler tercümelerinde eserin bütüncül yapısına uymakla birlikte bölümlerin hacmi üzerinde tasarrufta bulunmuşlardır. Bir ihtiyaca binaen yapıldığı anlaşılan ve kütüphanelerde farklı örnekleri tespit edilen pek çok tercümede ise yukarıda bahsedilen tasarruflar bulunmamaktadır. Bu örneklerde kelime kelime yapılan bir tercüme usulüne başvurulmuştur. Edebî ilişkilerin yoğun olduğu Fars edebiyatından yapılan tercümelerin başlangıçtaki bu örnekleri, ilerleyen asırlarda Türk edebiyatında en başarılı ve orijinal örneklerin verilmesine katkı sağlamıştır.³

Nasihatnâmeler bütün bir mevzuun farklı alt başlıklarla anlatılması biçiminde tertip edilmiş, bahisler bu alt başlıklar altında belli kalıplarla işlenmiştir. Müstakil nasihatnâmelerin şekil olarak mesnevi biçiminde ele alındığı söylenebilir. Bunun dışında divanlarda diğer edebî türlerin uzun kısa nazım şekilleriyle verilen örneklerine benzer şekilde farklı nazım şekilleriyle yazılmış nasihatnâmelere de tesadüf edilmektedir. Türk edebiyatında nasihatnâmeler arasında bazıları çok beğenilmiş, okunmuş ve çoğaltılmıştır. Bu nasihatnâmelerden bazıları örnek alınarak başka nasihatnâmeler de yazılmış ve aynı nüsha içine kaydedilmiştir. Bu örnekler vasıtasıyla çokça okunan bir nasihatnâmenin yanına/devamına kaydedilen başka

¹ Nasihatnâmeler hakkında genel bilgi için bkz. Kaplan, Mahmut (2015). *Hayriyye-i Nâbî (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.; A. mlf. (2002). “Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-Nâmeler”. *Türkler*. C.XI. Ankara: 791-799.

² Pend-i Attâr’ın manzum tercümelerine ilişkin geniş bilgi için bkz. Türkoğlu, Serkan (2018). “Türk Edebiyatında Pendnâme-i Attâr’ın Manzum Tercüme ve Seyyid Ali Rızâ’nın Riyâzû’r-Rızâ’sı”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Nisan 22 (Özel Sayı): 671-692.

³ Geniş bilgi için bkz. Kaplan, Mahmut (2015), a.g.e. s. 4; 10-23.

manzumelerin/eserlerin metinlerine de ulaşılabilir. Nasihatnâmesi ile bu edebî türün en başarılı örneklerinden birini veren Nâbî'nin *Hayriyye*'si yukarıda bahsedilen duruma bir örnek teşkil edebilir.

Nâbî'nin Milli Kütüphane yazmaları arasında 06 Mil Yz A 7875/1 numarada kayıtlı *Hayriyye* adlı eserinin devamına yukarıda bahsedilen duruma örnek olan başka bir nasihatnâme yazılmıştır. *Hayriyye*'nin devamına kaydedilen bu eser ara verilmeden iki kez yazılmıştır. Bu nasihatnâme, gerek eserin isim olarak kendisi gerekse de müellifi noktasında bazı izahlara muhtaçtır. Bu çalışmada kütüphane kayıtlarından ve metinden elde edilen bilgiler ışığında eser üzerine bazı değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. Hicâbî ve Pend-i Sa'îd'i

Milli Kütüphane yazmaları arasında 06 Mil Yz A 7875/1, 06 Mil Yz A 7875/2 ve 06 Mil Yz A 7875/3 numaralarda kayıtlı üç eserden Nâbî'nin *Hayriyye*'si -katalog bilgilerine göre- 1a-53b varakları arasında⁴, *Pend-nâme* ismiyle iki kez kaydedilmiş eser ise 58a-69b ve 70b-80b varakları arasında aynı cilt içindedir. Eserin istinsah tarihi ve müstensihine ilişkin bilgiler sadece *Hayriyye*'nin katalog bilgilerinde verilmiştir. Bu kayıtlara göre *Hayriyye*'nin müstensihî “Elvanî, Hüseyin b. İbrahim”, istinsah tarihi ise 1175 (1761/1762)'tir.

Yazma eser içinde yer alan iki '*Pend-nâme*'nin yazarına ilişkin katalog kayıtlarında yazar adı Ebû Sa'îd Muhammed b. Mustafâ el-Hâdimî (1113-1175/1701-1762) gösterilmiştir. Katalog kayıtlarında yazar adı olarak belirtilen Ebû Sa'îd Muhammed b. Mustafâ el-Hâdimî'nin biyografik kaynaklarda eserlerine ilişkin detaylı bilgiler vardır. Bu bilgilere göre Ebû Sa'îd Muhammed b. Mustafâ el-Hâdimî'nin tespit edilebilen 23 eseri de Arapçadır.⁵ Kaynaklarda müellifin bu isimle anılan bir eserden bahsedilmemiştir.⁶ Müellifin eserleri ile ilgili bilgiler incelendiğinde çoğunlukla dinî ilimler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanında şiir ile iştiğal ettiğine dair bilgiler genel ifadelerle aktarılmıştır. Onun şiir ile münasebeti şu şekilde anlatılmıştır; “*Müderriş Hâdimî, zaman zaman Konya'ya geliyor, Alâeddin Camiinde vaaz ediyordu. Şair ruhlu idi. Ders ve vaazlerinde, vezinli ve kafiyeli sözler söyler, dinleyenleri*

⁴ Katalog bilgilerinde 1a-53b varakları arasında yer alan *Hayriyye*, baştan eksik olup 43. beyitten itibaren başlamaktadır. Karşılaştırma için bkz. Kaplan, Mahmut (2015), a.g.e. s. 173-176.

⁵ Ebû Sa'îd Muhammed b. Mustafâ el-Hâdimî'nin eserlerine ilişkin geniş bilgi için bkz. Önder, Mehmet (1969). *Büyük Âlim Hz. Hâdimî (Hayatı ve Eserleri)*. Ankara: Güven Matbaası:10-11; Yayla, Mustafa (1997). HÂDİMÎ, Ebû Saîd. *TDVİA*. C.15. S.25-26. İstanbul. Hadimioğlu, Numan (1983). *Hadîm ve Hadîmliler Bibliyografyası*. Ankara: Ayyıldız Matbaası. S. 87-89.

⁶ Ebû Sa'îd Muhammed b. Mustafâ el-Hâdimî'nin eserleri arasında gösterilen “*Risâletü'n-Nesâyih ve'l-Vesâyâ el-Mübâreketü ve Risâletü'n-Vesâyâ ve'n-Nesâyih Li Veleddihi Câaz*” adlı eserler Arapça mensur eserlerdir.

mestederdi. Onun bir divân oluşturacak kadar şiirler ve ilâhiler yazdığı söylenir. Bu şiirlerden bugün ancak birkaç tanesi elimizdedir” (Önder, 1969: 13).

Kaynaklarda şiir ile meşgul olduğundan ve bir divan oluşturacak kadar şiirinin varlığından bahsedilse de müellifin *Pend-i Sa'îd* isminde bir eserine rastlanmamıştır. Milli Kütüphanede yer alan her iki *Pend-nâme*'nin notlar kısmına “*Eser Pend-name-i Sa'îd veya Pend-i Sa'îd olarak da bilinir*” kaydı düşülerek eserin diğer isimlerinden de bahsedilmiştir. Benzer şekilde müellifin yukarıda belirtildiği şekliyle kaynaklara girmiş bir eseri de bulunmamaktadır. Eserin müellifine ilişkin bir diğer bilgi nasihatnâmenin ‘tam’ olan nüshasının *temmetü'l-pendiyye* kısmından hemen önce Hicâbî mahlasının kullanılmasıdır. Katalog bilgilerinde eserin müellifi olarak geçen ve şiir ile de meşgul olduğu kaynaklarda belirtilen Ebû Sa'îd Muhammed b. Mustafâ el-Hâdimî'nin bir mahlas kullanıp kullanmadığı, kullandı ise hangi mahlası tercih ettiğine ilişkin bir bilgi yoktur. Eserin kendisine nispet edilmesi için şu an için bilinmeyen/tespit edilemeyen bir başka karine olabilir. Eldeki bilgilere göre eserin Hicâbî mahlasını kullanan bir başka şaire ait olabileceği de değerlendirilebilir. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü*'nde bu mahlası kullanan bir şair kayıtlı değildir. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde ise Hicâbî mahlasını kullanan şairler bulunmakla birlikte kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Eserin 71b varağında yer alan *temmetü'l-pendiyye* kısmında tarih olarak 1175 (1761-62) kayıtlıdır ve eser Nâbî'nin *Hayriyye*'si peşine yazılmıştır. Bu göstergelerden hareketle şairin 17. yüzyılda yaşamış olması da muhtemeldir.

Pend-i Sa'îd ismi verilmiş olan nasihatnâmenin kütüphane kayıtlarında geçen müellife ait olmayıp Hicâbî mahlasını kullanan bir başka şair tarafından yazılmış olabileceğine ilişkin değerlendirmeler, hem yukarıdaki numaralarda kayıtlı üç eserden Nâbî'nin *Hayriyye*'si özelinde katalog bilgilerinden hem de *pendnâmenin* yine yukarıdaki numaralarda kayıtlı iki yazma nüshası dışında tespit edilen bir başka nüshasından⁷ hareketle yapılmıştır. Nâbî'nin *Hayriyye*'sine ilişkin kayıtlarda eserin müstensihî “Elvanî, Hüseyin b. İbrahim”dir. Bu bilginin *Hayriyye*'nin *temmet* kaydından çıkarılmış olduğu görülmektedir. *Hayriyye*'den sonra gelen *Pend-i Sa'îd*'in iki nüshasının katalog bilgilerinde müellife ilişkin bilgi olmasına rağmen müstensihine ilişkin bir bilgi yoktur. Hat, kalem ve imlaya ilişkin bazı özelliklerden hareketle eserlerin müstensihinin aynı olduğu söylenebilir. Bu durumda hem Nâbî'nin *Hayriyye*'si hem de sonra kaydedilen *Pend-i Sa'îd* adlı eser “Elvanî, Hüseyin b. İbrahim” adlı aynı müstensih tarafından yazılmıştır. Bahsedilen üç nüsha içerisinde Milli Kütüphanede 06 Mil Yz A 7875/2 numarada kayıtlı ‘tam’ olan nüshanın *temmetü'l-pendiyye* kısmında mevlidinin Van olduğundan bahseden şair kendisi hakkında önemli sayılabilecek bir bilgi de verir.

⁷ İlgili nüshaya ilişkin bilgiler aşağıda detaylı olarak verilecektir.

Oldı çün mevlidimiz belde-i Van
Ferah-âbâd ola durdukça cihân

Şerr-i a‘dâdan ide hıfz Hudâ
Daħi olmağdan gül-i hâra fedâ

Pend-i Sa‘îd adlı eser, şairinin Nâbî’nin oğlu Ebu’l-hayr Mehmed Çelebi’ye ithafen eserini vücuda getirmesine benzer şekilde Saîd adlı oğluna yazdığı bir nasihatnâmedir. Nasihatnâmede genel muhatap şairin Saîd adlı oğludur ve şair zaman zaman seslenişlerde bulunarak oğluna öğütlerini sıralar.

Ey ciger-güşem [ü] ferzend Sa‘îd
Süresin râhat ile ‘ömr-i medîd
...
İmtisâl eyle aña olma ‘anîd
Ol gözüm eblere ferzend Sa‘îd

Yazmada Nâbî’nin *Hayriyye*’sinden sonra *Pend-i Sa‘îd*’in başladığı varağa kadar devam eden düzensiz manzum-mensur karışık bazı kayıtlar vardır. Bu kayıtlar arasında Nesîmî (öl. 1404-05 ?), Fuzûlî (öl. 1556), Nâbî (öl. 1712) ve Livâyî’nin (öl. ?) gazel ve tahmisleri yanında ferd başlığı altına kaydedilmiş daha kısa manzum parçalar da bulunmaktadır. Mensur kısımlar ise fevaiden bazı bilgiler ve araziler hakkında tutulan kayıtlardan oluşmaktadır. Yazmanın 58a yüzünde “defter oldur ki la‘la(?) oğlunun mescidinün evkâfını beyân eder” cümlesi ile başlayıp bazı hesaplamaların ve bilgilerin kaydedildiği bir kısım vardır. Bu kayıtlardan biri, eserin müellifine ilişkin yukarıda yapılan değerlendirmelere katkı sağlaması açısından önemlidir. Eserde ilgili kısım “Molla İbrâhîmüñ oğlu Sa‘îd Ağa’nın ...” biçiminde devam etmektedir. Yukarıda “evkaf beyanı” kısmında verilen 1229 (1813/1814) tarihi de eserin istinsah tarihi ile birlikte düşünüldüğünde daha da anlamlı hale gelecektir.

Nasihatnâmenin mecmua içinde yer alan nüshalarından ve mecmuanın genel özelliklerinden hareketle yapılan yorumlara, tespit edilen diğer nüshadaki bilgiler de ilave edilmelidir. Milli kütüphane yazmaları arasında 06 Mil Yz A 3975/2 numara ile kayıtlı ve çoğunlukla manzumelerin olduğu bir şiir mecmuası içinde 16. yüzyıl müelliflerinden Abdülkerim bin Mehmed’in *Nesâyihü’l-ebâr* adlı mensur nasihatnâmesinin⁸ kenarlarına “der-beyân-ı ziyâdeği-i ‘ömr ü sıhhat-i bedenî min nesâyih *Pend-i Sa‘îd* Hicâbî rahmetullâh” başlığıyla kaydedilmiş *Pend-i Sa‘îd*’in bir

⁸ Eser ve müellifi ile ilgili bilgi için bkz. Ekinci, Ramazan (2012). “16. Asırda Yazılmış Mensur Bir Nasihat-nâme: Abdülkerim Bin Mehmed’in Nesâyihü’l-Ebrâr’ı”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/2 Spring*.

nüşhası daha tespit edilmiştir. Bu nüsha diğer nüshalara göre oldukça kısaltılmış ve ilgili bahislerde dahi bazı atlamalar yapılmıştır. Kenarına kaydedildiği mensur nasihatnâmenin son kısmının yer aldığı varakta *Pend-i Sa'îd*'e de devam edilmemiş yahut mecmuada meydana gelen kopmalar neticesinde nasihatnâmenin devamı kaybolmuştur. Gerek Nâbî'nin *Hayriyye*'si gibi manzum bir örneğin devamına kaydedilen nüshalar gerekse de *Nesâyihü'l-ibrâr* gibi mensur bir nasihatnâmenin devamına yazılmış olması, *Pend-i Sa'îd*'in farklı ortamlarda okunduğu/bilindiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu mecmuada da nasihatnâmenin müellifi ile ilgili Hicâbî mahlasına sahip olması dışında herhangi doğrudan bir bilgi yoktur. *Pend-i Sa'îd* adlı nasihatnâmenin şimdilik Hicâbî mahlasını kullanan İbrâhîm b. Hüseyin adında bir şair/müellif/müstensih tarafından yazıldığını söylemek mümkün görünmektedir.

2. Nasihatnâmenin Şekil Özellikleri ve Muhtevası

Pend-i Sa'îd adlı nasihatnâme, "*Hâzâ Kitâb-ı Pendnâme-i Sa'îd*" başlığı altına mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Eser, başta 9 beyitlik bir giriş ve bu girişin arkasından gelen 7 beyitlik mukaddime kısmı ile başlamaktadır. Mukaddimededen sonraki kısımlar nasihatnâmenin belli konulara ayrılıp işlenmesi biçiminde devam etmektedir. Bu başlıklarda işlenen konular arasında "iman, ömrün uzun olması ve beden sağlığı, hafıza kuvveti, unutkanlığa, gama sebep olan, rızık genişliğini sağlayan, yoksulluğa sebep olan şeyler" vardır. Eserin devamında Şeyh Attâr'ın *Pend*'i üzerine bir kısım ve 'diğer' başlıkları altında farklı fasıllar vardır. Nasihatnâmede geçen fasılların konu başlıkları ve uzunluklarına ilişkin bilgiler tabloda gösterilmiştir;

No	Konu Başlığı	Beyit	Muhteva
1	Besmele-hamdele-salvele	9	Besmele/hamd ü senâ/salât ü selâm
2	mukaddime	7	sebeb-i telif
3	der-beyân-ı îmân-ı icmâlî	9	iman/ibadet/ihlas
4	der-beyân-ı ziyâde-i 'ömr ü sıhhat-i bedenî	11	ömür uzunluğu/beden sıhhati
5	der-beyân-ı mûris-i hıfz	14	hafıza kuvveti
6	der-beyân-ı mûris-i nisyân	8	unutkanlık
7	der-beyân-ı mûcib-i gam	12	gam/elemin sebepleri
8	der-beyân-ı bâ'is-i vüs'at-i rızık	24	rızık genişliği
9	der-beyân-ı mûcib-i fakr u gedâyî	76	fakirlik/yoksulluğun sebepleri
10	der-beyân-ı mazmûn-ı pend-i Şeyh 'Attâr	14	Attâr'a övgü/doğru sözlülük

11	hâtîme der-beyân-ı nesâyihâ-yı lâzîme	8	takva
12	diger	13	dostluk/salih amel
13	diger	15	makam/mansıp/rütbe
14	diger	37	ilim/söz-kelam
15	diger	7	övünme
16	diger	5	istişare
17	diger	3	gizli söz
18	diger	8	maişet
19	diger	5	kanaat
20	diger	3	dünya sevgisini gönülden çıkarma
21	diger	17	ebeveyn hakları
22	diger	17	ebeveyn hakları
23	diger	19	diğer haklar/dua
24	temmetü'l-pendiyye	4	-
toplam beyit		345	

Tablo I: Nasihatnâmenin Bölüm Muhtevaları-Beyit Sayıları

Nasihatnâmenin “*der-beyân-ı îmân-ı icmâlî*” başlığı altında insanın kendisini yaradıcı bilmesi ve O’nu birlemesi, O’na ibadet etmesi ve resulünün getirdiklerine uyması gerektiğinden bahsedilmiştir. Nasihat edilen unsurlar yerine getirildiğinde ancak imanın sahih bir noktaya ulaşabileceği ifade edilmiştir. İman mevzuunda riya ve ihlas kavramları üzerinde de durulmuş, her amelde niyetin ihlas ile olması gerektiği vurgulanmıştır;

Seni halk eyledi Hâllâk-ı cihân
Bilesin Hâlıkı ey rûh-ı revân

Birleyüp aña ‘ibâdet idesin
Emrine daği itâ‘at idesin

Her ne kim geldi getürdise Resûl
Taraf-ı Hâkdan anı eyle kabûl

Bu kadar ile şahîh olur ĩmân
Lîk lâzım durur anı ĩkân

Nıyyet it her ʿamelinde ihlâş
Zeyn-i ihlâş ile ol bende-i hâş

Sıhhatin ve ömür uzunluğu ile ilgili öğütlerin sıralandığı kısımda şair, öğütlerini sıralı bir biçimde verir. İlk olarak dua etmenin önemini anlatan şair, sonrasında sırasıyla Allah için sadaka dağıtmanın, insanlar ile dostluk kurmanın ve yakın akrabayı ziyaret etmenin ömrün uzunluğu ve beden sıhhati için gerekli unsurlardan olduğunu söyler;

Anları bilmege eyle işğâ
Birisi oldu tazarruʿ-la duʿâ

Biri li'llâhi taşadduk oldu
Biri nâs ile teraffuk oldu

Şıla-i rahm biri it püserüm
Dir iseñ ola ziyâde ʿömrüm

Abdestin ömrü uzattığından bahseden şair, aynı zamanda namazın tazim ile kılınmasının da ömrün uzunluğuna vesile olan bir durum olduğunu aktarır. Bu öğütlerin yanında sıhhatin korunması ve gerekli ilaçların alınması için tıp ilmine de başvurulmalıdır;

Hem namâzı daħi taʿzîm ile kııl
ʿÖmri efzûn ider ol haşlet bil

ʿÖmr bâğında çok olur bâğbân
Hağ naşîb ide iden hacda Kurʿân

Hıfz-ı şıhhat için almağı devâ
ʿİlm-i tıbdan ʿulemâ gördi revâ

Sıhhatin muhafazası konusunu takiben hafızanın keskinleştirilmesine vesile olabilecek unsurların anlatıldığı öğütlere geçilmiştir. Bu kısma hıfzın çalışma ve gayretle kuvvetlendiğini söyleyerek başlayan şair, bir işi aşk ve şevk ile talep etmeyi

öğütler. Az yemenin, akşam namazına devam etmenin ve Kur'an'ı Mushaf'tan okumanın da hafızaya kuvvet verdiğini ekler;

Didiler hıfzuñ aqvā sebebi
Cidd ü sa'y oldu çalış ey çebebi

Bir daħi hıfza muvāzib olgıl
‘Aşk ile şevk ile t̄alib olgıl

Ḳillet-i ekl ile gel me'lūf ol
Ḳuvvet-i hıfz-ıla var ma'rūf ol

Vird idindüñse şalātü'l-leylī
Hıfza kuvvet virür ol bil haylī

Daħi muşhafdan okı Ḳur'ānı
Sebeb-i hıfz olur ey cānı

Hafızanın kuvvetlendirilmesi bahsinde hayatın içinden, günlük yaşamla ilişkili öğütlerini sıralamaya başlayan şair, bal gibi tatlı şeyler yemenin, aç karnına üzüm tüketmenin, misvakı çokça kullanmanın yanında namazı huşu ile kılmanın da hıfz üzerindeki olumlu etkisi üzerinde durur;

Bir daħi oldu sebep şürb-i 'asel
‘Āmil ol tatlu sebep itme kesel

Hem 'ale'r-rīk zebīb-i aħmer
Yi yigirmi 'aded eyle ezber

Daħi misvākı çok it isti'māl
Bā'is-i hıfzdur itme ihmāl

Hem huşū'-ıla namāzı kılagör
Hıfzdan behre-i vāfir alagör

Hafıza kuvvetinin arttırılması ile ilgili faslın arkasından unutkanlığın çaresine ilişkin öğütlerin sıralandığı bölüme geçilir. Ekşi elma yemenin, asılmışa bakmanın, mezar taşındaki yazıları okumanın nisyana sebep olduğu verilen öğütlerden birkaçıdır;

Ekşi elma yime nisyân getürür
Şoñra mañfuzuñ olanı götürür

Dañi maşlûba gözüm itme nażar
Saña nisyân getürür hıfzı bozar

Oğuma seng-i mezâr üzre yazı
Oldı nisyâna sebep çoğ u azı

Nasihatnâmenin “*der-beyân-ı mûcib-i gam*” başlığı altında gama sebep olan durumlar üzerinde durulmuştur. Ayaküstünde giyinme gibi günlük yaşamdan örnekler yanında kalpten elemnin uzak tutulması, mütevekkil olunması ve elemden bahsedilmemesi de verilen diğer öğütlerdendir;

Ayak üstinde serâvîl geyersin
Oturup şoñra katı ğam yirsin

Olur olmaz şey için yime ğamı
Kalbden taşra ideğör elemi

Her umûrında tevekkül-dâr ol
Elemi alma dile hüşyâr ol

Nasihatnâmede rızık genişliğinin işlendiği bölümde farz namazların tadil üzere kılınması, sünnetlere ve adaba riayet edilmesi, mescide ezandan önce gidilmesi, her an abdestli olunması ve çeşitli zamanlarda farklı surelerin okunması sıralan nasihatlerdendir;

Kılıcak farzları ta'dîl ile kıl
Dañi vâcibleri tekmiñl ile kıl

Ol mürâ'î sünen ü âdâbı
Yüzüñe vüs'at ile aç bâbı

Mescide varmak [u] hem able'l-ezān
Cāzibü'r-rız[k] olur itme gümān

Dağı ābdest ile olmak her bār
Vüs'at-i rızka o ĥāl oldu Ői'ār

Yatdıđuñ dem sūre-i Vākı'ayı
Himmet it oğumağa ey çeledi

Sūre-i Mülk ile Müzzemmili hem
Sūretü'l-Leyl ü 'elem neşrah' ı hem

Nasihatnâmede “*der-beyân-ı mûcib-i fakr u gedâyî*” başlığı altında fakirliğe sebep olan unsurların anlatıldığı kısım, fasıllar içerisinde en uzun olanıdır. Bu kısımda Şair, İmam Gazzâlî'ye atıfta bulunarak fakirliğe sebep olan fiillerin ne olduğunu anlatmaya başlar. Bu fiiller arasında “üryan Şekilde yatmamak, sofraya ve ekmeğe hürmetsizlikte bulunmamak, nimete Őükretmek, büyüklerin önünce yürümek, ebeveyne ismi ile hitap etmemek vb.” vardır;

Evvelā çıplağ u 'uryān yatma
Cāme-ĥābuñda naŐbüñ atma

Sofra vü etmek ufağına gözüm
İĥtirām eyle aña diñle sözüm

Ni'metüñ Őükriñe bu 'ā'id olur
Şükr ile ni'meti bil zā'id olur

Dağı büyükler öñince yürüme
Kendüñi cāme-i fağre bürüme

Vālidinüñ dağı adları ile
Çağırup olma gedā itme gel e

Fakirlik bahsinde yukarıda söylenen genel ve adaba ilişkin öğütler dışında “ellerin toprakla yıkanmaması, yüzün elbiseye silinmemesi, evde örümcek ağının bulunmaması, kapların ağzının açık bırakılmaması, kandilin nefes ile

söndürülmemesi” gibi diğer nasihatlere de yer verilmiş, faslın ilerleyen kısımlarında daha önce verilen öğütler farklı şekillerde tekrar edilmiştir;

Ṭīn ü toprakla ḥazer kıl yuma el
Yuyup anlarla ğinādan yuma el

Silme üstündeki eşvāb ile rū
Bā'is-i faqr olur bir daḥi bu

Evde hem ḳoyma örümcek tārı
Faqrden görmeyesin āzārı

Ḳaplaruñ ağızını açuḳ ḳoyma
Setr eyle kesele ḳoḳ uyma

Nefesüñle daḥi söndürme çerāĝ
Dolmaya netn-i duḥān ile dimāĝ

Nasihatnâmenin fakirlik ile ilgili en uzun bahsini müteakip şair, Şeyh Attâr ve eseri üzerine övgüler sıraladıktan sonra onun nasihatlerini aktaracağını bildirerek bir bakıma ikinci genel bir fasıl açmıştır. *Pend-i Sa'îd*'in yarısına yakın kısmı “*der-beyân-ı mazmûn-ı pend-i Şeyh Attâr*” başlığı ile başlayan kısımdan eserin sonuna kadar olan kısımdır;

Şeyḥ 'Aṭṭâr dimiş pendinde
Ṭatlu sözler o şîrîn ḳandinde

Rûḥ-ı pākini Ḥudā eyleye şād
Ḳodı 'ālemde iyü pend iyü ad

Ḳazarı hem bedene hem mâle
Olan eşyâyı getürmiş ḳāle

Saña bir bir diyeyüm ol düreri
Diñle ey naḥl-i ḥayātum ṣemeri

Şeyh Attâr'a ilişkin bu değerlendirmelerden sonra nasihatnâme bitene kadar farklı konularda öğütler sıralanır. Bu nasihatler arasında uğursuzluk alameti olan hareketler, sözüne yalan katmama ve takvanın önemi gibi mevzular vardır;

El ruħa dayamağı şüm didiler
Çeñe altına da mezmûm didiler

Kişinüñ olsa kelâmında durūğ
Bulamaz bir de anuñ kavli fūrūğ

Ekrem-i nās olayum dirseñ eger
Semt-i takvāya gözüm eyle güzer

Kişi takvā-y-ıla olur ekrem
Didi Qur'ānda Hudā-yı a'zam

Oğluna rütbe peşinde koşmanın sakıncalarından bahseden şair, aynı zamanda gerçek rahatın da bu dertten uzak olmakla mümkün olacağını öğütler. İlimden açılan bahisle ilmin önemi, kıymeti üzerinde durulduktan sonra âlim olmanın gerekleri üzerine nasihatlere devam edilir.

‘Âlim ol sen ço yirüñ şaff-ı ni‘âl
Olsun u sen olagör ehl-i kemâl

Kendüñi kendüñe it hizmetkâr
Çekilür kâr degül hizmetkâr

‘İlmdür eşref-i mecmû‘-ı ħiref
İdegör şadruñı ol dürre şadef

Rütbe sevdāsına gel batma a cān
Rāħatuñ miħnete sen şatma amān

Sözün/kelamın kıymeti üzerine bir hayli nasihatlerde bulunularak kelamın makamı, mekanı, muhatabı üzerine bilgiler verilmiştir. Sözün içeriğine ait değerlendirmeler yanında nasıl söylenmesi gerektiğine dair de genel adap üzerinden bazı tespitler yapılmıştır.

Hışşe-mend olmayıcağ güftârı
Söyleme serd ider bâzârı

Eyleme hem dağhi tekrâr-ı kelâm
Fâ'ide yokdur ikincide tamâm

Mütebessim olarak söyle kelâm
Teng-dil olmaz aña hâş u 'âm

Övgü, yergi konuları üzerinden insanın kendisini herkesten aşağı görmesi ve büyüklemenin zararları ifade edilmiştir. Genel mevzulara değindikten sonra günlük ilişkilere, davranışlara ait de aralarda öğütler veren şair, söze kulak misafiri olmanın sakıncalarını da hatırlatır;

Kendüden cümleyi sen a'lâ gör
Kadrini her kişinüñ bâlâ gör

Ben fülân ibn fülânum dimegil
Ma'rifetsiz kırı fahr eylemegil

İki kimse biribiriyle kelâm
İdicek eyleme giç isti'lâm

Gönülden dünya sevgisinin uzaklaştırılmasını öğütleyen şair, ebeveyn hakkı üzerinde de uzun uzadıya durmuştur. Onlara gösterilmesi gereken hürmet hakkında Kuran-ı Kerîm ve hadislerden örnekler getirilmiş, anne ve baba hakkına riayet etmenin hidayete vesile olduğuna işaret edilmiştir;

Hıbb-ı dünyâyı gönülden ib'âd
İdebildünse olursın âzâd

Babalar hakkını icrâ idesin
Hağdan zîmmetün ibrâ idesin

Nazm-ı Qur'ândaki *uffe* nazâr
İle ikrâm idesin 'ayn-ı peder

Analar ayağı altında taleb
İdiñüz cenneti dimiş ne ‘aceb

Babalar h akkını sen eyle ed a
Bulasın c dde-i ma ş da h d a

Din kardeşlerinin birbirlerine olan hakları üzerinde de duran şair bu kısımla birlikte nasihatn mesini yavaş yavaş sonlandırır. İnsan üzerinde her şeyin bir hakkı olduğu vurgusu yapılırken, kişi üzerinde kul hakkının olmaması gerektiği üzerinde de durulur. Nasihatlerin çokluğunu ifade eden şair sözü keseceğinin işaretini verir. Hak-hukuk bahsini takiben dua kısmına geilerek yakarışlarda bulunulur. ‘*Temmetü’-pendiyye*’ kısmı ile nasihatn me sona erer;

Daği d n  ardařınıñ var h kkı
Gözlemez ol h k  amm  ki  okı

Bir iim şu ile bir lođmanıñ
H kkı var gözle gözüm sen anuñ

Kimsenüñ olmaya üstünde h k 
Sa’y kıl benden al bu sebakı

Ey gözüm pend   neş yih çokdur
L k bunda aña vüs‘at yoğdur

Nasihatn melerde işlenen konular genel üst başlıklarda toplanmıştır. Konu ile ilgili bir tasnifte bu üst başlıklar arasında “din -tasavvufi, genel ahlakla ilgili konular, sosyal hayatla ilgili konular, ilim ve sosyal eleştiri” ile ilgili konular vardır (Kaplan, 2001: 133-179). Bu ana başlıklar altında pek çok alt başlıklar da vardır. Nasihatn mede verilen öğütler incelendiğinde aynı üst başlık altında çoğunlukla din  referanslarla desteklenen öğütlerin öncelikli olarak verildiği, sonrasında ise daha ziyade gündelik yaşama ait örf, adet ve görenekler üzerinden öğütlerin sıralandığı görülmektedir. Nasihatn menin geneline bakıldığında yukarıda verilen temel konu başlıklarının çoğunlukla bu eserde de olduğu görülmektedir. Nasihatn mede bazı fasıllar uzun uzadıya işlenmiş, bu uzunluklar belli noktalarda metinde tekrarlara sebep olmuştur. Nasihatn menin ikinci başlangı noktası olarak da değerlendirilebilecek olan “*der-bey n-ı mazm n-ı pend-i şeyh Att r*” kısmından itibaren nasihatn me bu kısma kadar geldiği şekliyle belirli başlıklarda devam etmemiş “*diger*” üst başlığında farklı

nasihatlere geçilmiştir. Bu başlıklar altında verilen öğütlerin diğer başlıklarda verilenlere nispetle daha kısa olduğu söylenebilir.

Sonuç

Nasihatnâmelerin başka dillerdeki önemli örnekleri Türk edebiyatında da farklı müellif/şairlerce tercüme edilmiş, zaman içerisinde orijinal örnekler verilmeye başlanmıştır. Bu örnekler arasında Nâbî'nin *Hayriyye*'si kütüphanelerde yazmalarına en çok rastlanan nasihatnâmelerdendir. Bir yazma içinde Nâbî'nin bu eserinin bir nüshası devamına kaydedilmiş *Pend-i Sa'îd* adlı başka bir nasihatnâme tespit edilmiştir. Bu çalışmada nasihatnâmenin aynı cilt içinde bulunan iki nüshası ile bir şiir mecmuasında tespit edilen eksik bir nüshası karşılaştırılarak metni oluşturulmuştur. İnceleme kısmında çalışmanın sonuna eklenen metin üzerinden nasihatnâmenin genel özelliklerine değinilmiş ve eserin fasıllarına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Nasihatnamelerde yer alan genel konu başlıklarının -çoğunlukla- takip edildiği eserin sade bir üslubunun olduğu söylenebilir. Çalışmada eserin iki nüshasının bulunduğu yazmanın katalog bilgileri ve diğer biyografik/tarihî kaynaklar üzerinden şairi ile ilgili bir inceleme de yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda eserin, katalog bilgilerinde verilenin aksine Hicâbî mahlasını kullanan bir şaire ait olabileceği üzerinde durulmuştur.

3. Metin

[59b]

Hâzâ Kitâbu Pend-i Sa'îd

Sene1175

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Didüm evvel diyesün Bismi'llâh

Zî-şeref şeyde mu'înüñ Allâh

Bilmem Allâhü Celîlü's-şâna

Hüs-n-i taqvim viren insâna

Ki ne dillerle şenā eyleyelüm
Tā ki şükürini edā eyleyelüm

Bu ise hāric-i hadd-i imkān
Biz ise gāriķ-i baħr-i noķşān

Ger zebān olsa vücūd-ı ʿālem
İtseler ħamd ü şenālar dem dem

Zerrece şükürin edādan ʿāciz
Olısarlar bu şenādan ʿāciz

Meger izhār olına ʿac-z-i tamām
Belki fi'l-cümle şenā bula kıyām

Sen de ol vech ile ħamd eyle müdām
Hem resūline şalāt ile selām

Āl-i aḥhārına aḥḥābına hem
Eyle kim oldı selām emr-i ehem

muḥaddime

Ey ciger-güşem [ü] ferzend Saʿīd
Süresin rāḥat ile ʿömr-i medīd

Seni Allāha emānet virdüm
Bu durur şām ü seḥer hem virdüm

Ki rızāsına muvāfiķ aʿmāl
Saña iḥsān ide Rabb-i müteʿāl

[60a]

İde tevfiķ olasın ḥayr-ı ḥalef
Ben gibi itmeyesin ʿömr-i telef

Silk-i nazma giçirüp bir niçe pend
Lezzetini viremez sükker ü kand

Hıfza sehl olmak için nazm itdüm
Taleb-i 'avn idüben 'azm itdüm

Tesmiye itdüm aña *pend-i Sa'id*
Sebeb-i rahmet ide Rabb-i mecîd

der-beyân-ı İmân-ı icmālî

Cümleden evvel işit bu pendüm
Gūşa altun küpe it ferzendüm

Seni halk eyledi Hallāk-ı cihān
Bilesin Hālîkı ey rūh-ı revān

Birleyüp aña 'ibâdet idesin
Emrine daħi itâ'at idesin

Her ne kim geldi getürdise Resûl
Taraf-ı Hâkdan anı eyle kabûl

Bu kadar ile şahîh olur İmân
Lîk lâzım durur anı ikân

Bil ki tafşîli daħi efđal olur
Efđal efđal olıcaķ ekmel olur

Dilde çün yaķduñ İmân şem'ini
Gözle virmeye hevâ kam'ını

Geyür üstine 'amel fânûsı
Baķ ki yaķmaya riyâ fânûsı

Niyyet it her ‘amelinde ihlāş
Zeyn-i ihlāş ile ol bende-i hāş

der-beyān-ı ziyādegī-i ‘ömr ü şihhat-i bedenī
[60b]

Sebeb-i şihhat [ü] eفزūnī-i ‘ömr
Ba‘zı şeyler olur eفزūnī-i ‘ömr

Bezm-i taḥkīkde devr itdi bu mey
Gūş-ı ehl-i Ḥaka çalındı bu ney

Ger mu‘allaḳ olıcaḳ olsa kazā
Cā’iz oldı anı redd ide Ḥudā

Anları bilmege eyle işgā
Birisi oldı tazarru‘-la du‘ā

Biri li’llāhi taşadduḳ oldı
Biri nās ile teraffuḳ oldı

Şıla-i raḥm biri it püserüm
Dir iseñ ola ziyāde ‘ömrüm

Yaş ağaç kesmeden eyle ḥazeri
Vaḳt-i ḥācetde yok anuñ zararı

Eyler isbāğ-ı vuzū ‘ömri dirāz
Levḥ-i şadra bunı altun ile yaz

Hem namāzı daḫi ta‘zīm ile kııl
‘Ömri eفزūn ider ol ḥaşlet bil

‘Ömr bāğında çok olur bāğbān
Ḥaḳ naşīb ide iden ḥacda Ḳur’ān

Hıfz-ı şihhat için almağı devā
 'ilm-i tıbdan 'ulemā gördi revā

der-beyān-ı müris-i hıfz

Sebeb-i hıfz olınan esbābı
 Zeyn iden 'ilm-i üli'l-elbābı

Bileyüm dirseñ eger tüt baña gūş
 Gel su'āl eyle nedür olma hamūş

Didiler hıfzuñ aqvā sebebi
 Cidd ü sa'y oldu çalış ey çebebi

[61a]

Bir daħi hıfza muvāzib olgıl
 'Aşk ile şevk ile t̄alib olgıl

Qillet-i ekl ile gel me'lūf ol
 Kuvvet-i hıfz-ıla var ma'rūf ol

Vird idindüñse şalātü'l-leylī
 Hıfza kuvvet virür ol bil haylī

Daħi muşhafdan okı Qur'ānı
 Sebeb-i hıfz olur ey cānı

Bir daħi oldu sebep şürb-i 'asel
 'Āmil ol tatlu sebep itme kesel

Hem 'ale'r-rīk zebīb-i aħmer
 Yi yigirmi 'aded eyle ezber

Daħi misvākı çok it isti'māl
 Bā'is-i hıfzdur itme ihmāl

Terk-i aḥzān-ı umūr-ı dünyā
Eyleyüp hıfza biyā söyle beyā

Ḥazret-i Faḥr-ı cihāna şalavāt
Ol-durur eyle güzīn-i edevāt

Ḥıfzuñ aḥsen sebebi eyle emek
İdegör terk-i ma‘āşī itmek

Hem ḥuşū‘-ıla namāzı kılagör
Ḥıfzdan behre-i vāfir alagör

Ḳāṭı‘-ı balğam olan aṭ‘imeyi
Cehd idüp ‘ādet eyle yimeyi⁹

der-beyān-ı müris-i nisyān
Olcı şeyleri nisyāna sebep
Himmet it bilmesini eyle taleb

Ekşi elma yime nisyān getirür
Şoñra maḥfūzuñ olanı götürür

[61b]

Daḥi maşlūba gözüm itme nazār
Saña nisyān getirür hıfzı bozar

Devenüñ hem ḳaṭırın areleme
Tīğ-i nisyānla dilüñ pāreleme

Oḳuma seng-i mezār üzre yazı
Oldı nisyāna sebep çoḳ u azı

⁹ Mısra vezne uymuyor.

Dağı yaş kitre yimek oldu biri
Biri atmak yire hem biti diri

Hem kafâ nuķresi üzre nisyân
Getürür itme hacâmet sen a cân

El-amân itmeyegörsin el-amân
Getürür eyleme 'işyân nisyân

der-beyân-ı mûcib-i ğam

Mûriş-ı ğam olıcaķ esbâbı
Diyelüm şad idelüm aĥbâbı

Olmayam dirseñ eger ehl-i elem
Remeyi areleyüp sen yime ğam

Ya'ni ĥayvân sürüsin areleme
Ĥaçer-i ğamla dilüñ pâreleme

Ayaķ üstinde serâvîl geyersin
Oturup řoñra kıatı ğam yirsin

İder olduķda gözüm kıaç'-ı kıalem
Dir terâşîdeleri ķekme elem

Anları başup u fevķinde cülüs
Eyleyen baĥr-i ğama oldu ğamüs

Sâ'ir esbâb-ı ğamı zevķ ile bil
Gülmege virme ğama kıalbe sebîl

Ķalbüñi maĥzen-i ğam eyleme sen
Ķeřmüñi menba'-i nem eyleme sen

[62a]

Olur olmaz şey için yime ğamı
 albden ara idegr elemi

Girdigi ehri arb ister ol
 Olduğı mlki yebb ister ol

Hem vcda dağı illet getirr
 Kiiye illet [] zillet getirr

Her umrında tevekkl-dr ol
 Elemi alma dile hyr ol

der-beyn-ı b-i vat-i rız

Vat-i rız ile evt- gzr
 Olayum dirse eger g eyle a yr¹⁰

Clib-i rız olan efli
 Didi talmde mm azzl

avli mekf ola y Rab anu
 Fili mebrr ola y Rab anu

Cerr-i erz in av-y sebep
 Amel it dile gzm eyle aleb

ılıcak farları tadl ile ıl
 Dağı vcibleri tekml ile ıl

Ol mr snen  adb
 Yzne vat ile a bb

¹⁰ Mısra vezne uymuyor.

Bâ-ḥuşûş eyler iseñ vird-i ḍuḥâ
Açılır ḥoş yüzüñe bâb-ı ğinâ

Mescide varmak [u] hem ḳable'l-ezân
Câzibü'r-rız[k] olur itme gümân

Daḥi âbdest ile olmak her bâr
Vüs'at-i rızka o ḥâl oldu şî'âr

Yatdıġuñ dem sûre-i Vâkı'ayı
Himmet it oġumaġa ey çeledi

[62b]

Sûre-i Mülk ile Müzzemmili hem
Sûretü'l-Leyl ü 'elem neşrah' ı hem

Vüs'at-i rızk için oġursa eger
Vüs'at-i rızka sebepdür didiler

Sünnet-i fecr ile kim vitri kıılır
Menzilinde behresi vâfir olur

Hem şehirlerde gözüm bîdâr ol
Ḥoş güteryüzli olup dildâr ol

İḳtidârınca taşadduḳ eyle
Daḥi idince teraffuḳ eyle

Maluñ olmazsa eger tatlu kelâm
Şadaḳadur didiler eyle müdâm

Vitrden şoñra kelâm-ı dünyâ
Fecrden şoñra daḥi bil zîbâ

İtmemek cāzib-i rızķ oldu gözüm
Eyleme sen de ķabūl eyle sözüm

Kesret-i ĥavf ile hem cālib-i rızķ
Oldı eyle çok olur ķālib-i rızķ

Ĥüs-n-i ĥaĥtı ele almaĥa meded
Sa'y eyle aña rūĥum bī-ĥadd

Didiler ĥaĥta çü miftāĥü'r-rızķ
Al ele tā ola fettāĥü'r-rızķ

Hem daĥi kens-i fenā ĥasl-i inā
Anlara oldu rehīn celb-i ĥmā

Dīn ü dünyāya müfīd olmayanı
Mālāya'nī didiler dime anı

İĥtirāz ile der-i rızķuñ aç
Söyleyüp olma gözüm sen muĥtāc

der-beyān-ı mūcib-i fakr u gedāyī
[63a]

Gūş-ı cān ile işit cān-ı peder
Ger fakīr olmayayum dirseñ eger

Mūriş-i fakr olan ef'āli
Naĥl idüp bir bir İmām Ėazzālī

Cālib-i cennet ola aķvāli
Sālib-i miĥnet ola ef'āli

İşlemek anları çün fakre sebep
Oldı pes işlemeseñ çekme ta'ab

Yoğdur eşyâda sebep inkârı
Oldı 'âdet anuñ üzre cārī

Diyeyüm anları rûḥum sen işit
Himmet it itmemegi bir hoş işit

maḳşad

Evvelâ çıplağ u 'uryân yatma
Câme-ḥābuñda naşībūñ atma

Daḥi 'uryân iken ey cān-ı peder
Bevl idüp devlete irgürme keder

Cünüb iken ḥazer it yime ta'ām
Feres-i faḳre binüp urma licām

Sofra vü etmek ufağına gözüm
İḥtirām eyle aña diñle sözüm

Görmeyem faḳr yüzün dirseñ eger
Ayağ altında görüp itme güzer

Añla şālih ise ekl eyle anı
Ger degülse yiyene(?) yidür anı

Ni'metüñ şükrine bu 'ā'id olur
Şükr ile ni'meti bil zā'id olur

Şoğan u sarmısakuñ kaḅuğını
Yaḳmadan eyle ḥazer ey 'aynī

[63b]

Yaḳan anları yaḳar devletini
'Ālimü's-sırr bilür ḥikmetini

Gice hem hāneye cārūb urma
Varlıguñ gice ile süpürme

Çapu ardında kumāme koyma
Keselūñ hūkmine cānum uyma

Çande olursa olur faqr anda
Hoşdur andan olasin hicrānda

Daħi büyükler öñince yürüme
Kendüñi cāme-i faqre bürüme

Vālidinüñ daħi adları ile
Çağrup olma gedā itme gel e

Her olur çörçöp ile itme hilāl
Dişlerin ‘ā’il olup çekme melāl

Ṭīn ü toprakla hazer kıl yuma el
Yuyup anlarla ğinādan yuma el

‘Atebe ya‘ni ışık üzre meded
Der-i rızkuñ oturup eyleme sed

İttikā itme çapu yanına hem
Varlıguñ fākıd olup yime elem

Hem helā-gāhda sen alma vuzū
Alur olduñsa ğinādan eli yu

Üzerinde daħi cāme dikme
Bezrüñi mezra‘-ı faqre ekme

Silme üstündeki eşvāb ile rū
Bā‘iṣ-i faqr olur bir daħi bu

Evde hem kıyım örümcek târ
Fakrden görmeyesin âzâr

Hem namâzında tekâhül itme
Ya'ni kılmakda tekâsül itme

[64a]

Ƙılıcak anı Ƙılan olsa melûl
‘illet-i fakr ile olur ma‘lûl

Ƙılıcağ şubh namâzını a cân
‘Acele eyleme çıkmğa revân

Bil ki mescidde birez eyle cülûs
Her zamân bulna ceybinde fülûs

Cârî olmuşa eger kilik-i Ƙader
Ehl-i dükkân olıcı olsañ eger

Varıcağ olasin sen dükkâna¹¹
Giç var olma aña pervâne

Gelicek cânibe hem dükkândan
Tîz gel sûd idesin tâ andan

‘Aksini eylemeden eyle hâzer
Tâ ziyân itmeyesin cân-ı peder

Hânelerden düşürilen nânı
İştirâ itme yime sen anı

¹¹ Mısra vezne uymuyor.

Meymenet yok durur anda didiler
 Faqrden korkan anı yime diler
 Vâlidine daği ey ‘ayn-ı peder
 Beddu‘ā eylemeden eyle hâzer

Mûriş-i faqr olurmuş o kıatı
 Yok sezâ olmalarınıñ ciheti

Ƙapların ağızını açuƘ kıoyma
 Setr eyle kesele çok uyma

Mûcib-i faqr olur bil bu daği
 Eyle tahmîr açuƘ kıoyma aği

Nefesüñle daği söndürme çerâğ
 Dolmaya netn-i duhân ile dimâğ

Olduğundan mâ‘ada faqra sebep
 Hem virür zarr-ı beden ey gel eb

[64b]

‘Uğdeli hâme ile yazma yazı
 Bî-naşîb olma varup gezme yazı

Münkesir şâne ile hem şarama
 Şakaluñ faqrı elüñle arama

Şarar oldıƘda başında destâr
 Ayak üzre şar anı ey dildâr

AçıcaƘ körüni(?) hem bir bir aç
 ‘Aksini itme gedâlıkdan kaç

Ƙâ‘iden gey gevicek diz tonını
 Faqrden kaç kıâ‘imen geyme anı

Bir de isrâf ile mecbûl olma
Oturup hânede mahzûl olma

Dağı taqtîri gözüm eyleme hûy
Fağrden viremez anlar iyü bûy

Harc-ı māl eylemede iki taraf
Var durur buğl biri biri seref

İkisine dağı mezmûm didiler
Fağre çün bâ'is olur şûm didiler

Vech-i memdûh nedür dirseñ eger
Vasaťü'l-hâl ol ey 'ayn-ı peder

Hem umûrında tekâhül itme
İhtimâm eyle tekâsül itme

Bî-nevâluğ getürür bil ihmâl
Bâ-huşûş itmede tağşîl-i kemâl

Dağı 'âbidler için hayr du'â
Terki oldu sebab-i fağr u fenâ

Anlaruñ tã'ati ile bu cihân
Vağt-i ma'lûma degin buldı emân

Dağı 'âlimler [ü] 'âmiller için
Eyle hem hayr du'â anlar için

[65a]

İştiğâl eyle aña şâm u seğer
Belki lâzım gele rûz-ı mağşer

Mazhar-ı hüsn ü şefâ'at olasin
Fağrden bunda ferâğat bulasin

Şerefi şâbit olan her şeyde
Besmele eyle vü terk itme dede

Dağı mendil ile cārüb olma
Fağr küncinde pür-âşüb olma

Durucu şuya şağın eyleme bevl
Anda var fevt-i ğināya katı hevl

Elek ü kalbur fevkinde yimek
Yimeden eyle hāzer eyle emek

Mūriş-i fağr durur ol didiler
Müntahil tecrübeden ala diler

Hem köpükle didiler el yumağı
Mūcib-i fağr olur açar yumağı

Ayağ üzre hāzer it eyleme bevl
Dinle bīhūde dinilmedi bu kavl

Mūriş-i fağr olur bevl-i halā
Eylemek yol gibidür beyne'l-kilā (?)

Fağrden korğar iseñ cān-ı peder
İtmeden ocağa bevl eyle hāzer

Diş ü tırnağla yığılan yağı
Eridür diş kesicek tırnağı

Görmeyem dirseñ eger fakr yüzi
 Sen de diz tonı ile silme yüzi
 Bunlara cümle tevessül-dâr ol
 Hâk te'âlāya tevekkül-dâr ol

Seni hıfz ide fakîr olmağdan
 Ma'şiyet ile hâkîr olmağdan

[65b]

Ekber-i fakrdur uhrâ fakrı
 Hele neyse giçer ulâ fakrı

İkisinde dañi hıfz ide celîl
 Olmayasın iki 'âlemde zelîl

der-beyân-ı mazmûn-ı pend-i Şeyh 'Atîâr

Şeyh 'Atîâr dimiş pendinde
 Tatlu sözler o şîrîn kânde

Rûh-ı pākini Hudâ eyleye şād
 Kōdî 'âlemde iyü pend iyü ad

Żararı hem bedene hem mâle
 Olan eşyâyı getürmiş kâle

Saña bir bir diyeyüm ol düreri
 Diñle ey nañl-i hayātum ğemeri

mebħaş

Kim ki şıdķen ķasemi 'âdet ider
 Ol kişi devletini ğâret ider

Kızben eyleser eger 'âdet o büm
 Şorma şüm olmada hâlî ma'lüm

Evvel-i rûzda hem itme menâm
Âhîr-i rûzda tıbb itdi haram

Zıll ü hürşîd miyânında ki hâb
Hükemâ söylemedi aña şavâb

Olma çok nevme gözüm çok meyyâl
Yime çok yiyicek olursa da bal

El ruha dayamağı şüm didiler
Çeñe altına da mezmûm didiler

Gice âyîneye hem bakma gözüm
Gündüzün bakmada yok aña sözüm

[66a]

Hâne hem târîk ü tenhâ olsa
Yatma yat anda ki tenler olsa

Kişinüñ olsa kelâmında dürüg
Bulamaz bir de anuñ kavli fûrüg

Dîne hem dünyâya vardur zararı
İtme mağşûş o hâliş güheri

hâtime der-beyân-ı nesâyiḥâ-yı lâzime

Daḥi vardur saña birkaç pendüm
Umaram kim çutasın ferzendüm

Sehdür pend ü naşîhat ey oḡul
Müşkil itmekde-durur anı kabûl

Ola tevfiḳ kabûl eyleyesin
Gûş-ı cân ile gözüm diñleyesin

Hâdimü'l-lezzeti yâd eyle müdâm
Nefs-i emmâreyi idinme imâm

Almasun pek de seni tül-i emel
İRmege virmez aña nevbet ecel

Ekrem-i nâs olayum dirseñ eger
Semt-i taqvâya gözüm eyle güzer

Kişi taqvâ-y-ıla olur ekrem
Didi Qur'ânda Hudâ-yı a'zam

Bize size ola rûzî taqvâ
Hem 'amellerde olanlar aqvâ

diger

Olur olmazla muşâhib olma
Nâ-münâsible münâsib olma

Ne yamandur ne yaman sū-i qarīn
Güldürür evvel ider şoñra hazīn

[66b]

Kim durur bilmez iseñ sū-i qarīn
Fi'l-i münkerde saña dir âferīn

El-amân eyle hazer anlardan
Şüret-i insde şeytānlardan

Belki şeytāndan eşeddür zararı
İştibâh eyle 'ömrüm semeri

İdinem dirseñ eger yār-ı şefik
'Amel-i şâlihi hoş eyle refik

Çok vefâlısı cihân yârınıñ
Pek şadâkatlisi dildârınıñ

Ger olur ise de saña kırdaş
Leb-i kabre degin olur yoldaş

Çoğı da kabre bile hem varmaz
Varanı hem dağı kabre girmez

Öyle bir yâr idin ey yârüm
Saña kabir içre dağı dir yârüm

Buldılar ehl-i naẓar ol yârı
‘Amel-i şâlih imiş ol yârı

Kabrde dağı saña yâr olur ol
Yalıñuz kıymaz [u] dildâr olur ol

Gerçi ben eylemedüm sen eyle
Şâdikam bunda kelâmı diñle

diger

Rütbe sevdâsına gel batma a cân
Râhatuñ miñnete sen şatma amân

Gerçi mâ’ildür aña tab^c-ı beşer
Zâhiri hoşdur anuñ bâtıñı şer

Dürdan gerçi saña görünür âb
Degül âb ol görinen belki serâb

[67a]

Olma dil-beste cihân zînetine
Beş günüñ kendü nedür zîneti ne

Her umûruñda gözet hıffet-i hâl
İtmeye bār-ı girân kıddüñi dâl

Ol piyâde pâyuñı eylegil at
Eyle ol at ile çok şehleri mât

Bir pabuc bir fener için ey oğul
Çok şedâ'idleri sen itme kabûl

Kendüñi kendüñe it hizmetkâr
Çekilür kâr degül hizmetkâr

Dil-pesend olımañ biñde bir işi
Kişver-i gönli alur teşvîşi

İ'timâd itmez iseñ bu pende
Şor düşen kimselere bu bende

Şâmil-i şiddet olan eşyâyı
Kaşd idüp çekme demürden yayı

Dimesi hücnet olan aqvâli
Fi'li hem miñnet olan ef'âli

Söyleme işleme sen olma zelîl
Humka çün kavlı ile fi'l oldı delîl

Râhatuñ kıande bulursañ ey cân
Tut yaķasını meded virme amân

Hâşılı lâzım olan 'izzetdür
İki 'âlemde daħi râhatdur

diger

Ne durur pîşelerin a'lāsı
Ne durur hırkaların iclāsı

İlmdür eşref-i mecmū'-ı ħiref
İdegör şadruñı ol dürre şadef

[67b]

Evveli acı olur mişl-i başal
Āħiri tatlu olur hemçü 'asel

İlmden eşref bir şan'at eger
Olsa 'ālemde bak ey 'ayn-ı peder

Olıcağ ādeme esmā ta'līm
Aña itmezdi melā'ik ta'zīm

Viricek ādeme dāniş ma'būd
Fazlı zāhir olup oldı mescūd

Hāşılı 'ilmden a'lā pîşe
Yok durur düşme gözüm teşvîşe

Şrefi münker olaydı anuñ
Tīğ-i ħüccetle dökerdüm kıanuñ

Çü muvaffağ olup olduñ fāzil
Himmet it olmağı 'ilme 'āmil

İki yirden bile bağla kemeri
O şecerden diregör bu şemeri

Meclise varmağa olduğda sezā
Kimseye virme meded anda ezā

Öyle bir yirde otur kimse maķāl
Söyleyüp eylemesün istişkāl

‘Ālim ol sen ķo yirüñ şaff-ı ni‘āl
Olsun u sen olagör ehl-i kemāl

Geçecek şadra dimişler bî-kemāl
Ne yazuķ şadrı kıılır şaff-ı ni‘āl

Her mecālisde gözet ādābı
Uf[u]ķ-ı meclisin ol mehtābı

Gircek meclise ikrām ile gir
Füccten girme bir ifhām ile gir

Evvelā feth-i kelām eyle selām
Şoñra vir ķa‘deye bir hoşça nizām

[68a]

Rükbetin üzre cülūsa āġāz
Eyle terbī‘ada var şoñra cevāz

Söz arasında söze itme şürü‘
Sözüñ aşl olsun isterse fürü‘

‘illet-i gā’iyesi güftārın
Güş-dār olmasıdur ebrārın

‘illet-i gā’iye bulmazsa vücūd
‘ilel-i bāķiyede olmaz sūd

Söyleme şöhret bulmuş semeri¹²
Halka gösterme görülmüş kameri

Hakka dâ'ir düşecek olsa kelâm
Anı ber ...¹³ eyle ihâm

Olsa bir mes'eleden baş-ı kelâm
İtmedin söyleme taḥkîk-i maḳâm

Ber-maḥal ile laṭîfe eyle
Hâric olmazsa edebden söyle

Hişşe-mend olmayıcaḳ güftârı
Söyleme serd ider bâzârı

Eyleme hem daḥi tekrâr-ı kelâm
Fâ'ide yoḳdur ikincide tamâm

Hele çok söylemenin çok zararı
Var durur söyleme eyle ḥazeri

İ'tibârına sebep kîmyânuñ
Kâmyâb olduḡudur bil anuñ

Saña ḥûy oldu ise resm-i sükût
Bil ki virildi saña ni'me'l-ḳût

Çok söze gördüm olur çok nâdim
Sâkit-i nâdimi hîç bulmadum

Gerçi dirler saña kim söz bilmez
Ḳo disünler saña dimez gülmez

¹² Mısra vezne uymuyor.

¹³

[68b]

Süfehâ almaz ise 'âkıllar
Anı çok kıymet ile alurlar

Cehd kıl bulmaya ruḥşat bu zebân
Bulsa çok söyler olur resm-i ziyân

Ḳadr-i ḥâcetden çeşm-i ...¹⁴
Def'-i şavt eyleme kim ...¹⁵

Mütebessim olarak söyle kelâm
Teng-dil olmaz aña ḥâş u 'âm

Sa'y kıl cümle kelâmun lillâh
Ḳamu fi'lüñ ola cânum fi'llâh

Ekşi yüzli iri sözli olma
Ba'zî-i cürmine nâsuñ ḳalma

diger

Mübtelâyı göricek hem gülme
Güle güle o belâyı bulma

Mübtelâya gülen olur mübtelâ
Gülme tâ olmayasın ehl-i belâ

Bil ki ḥamd eyle kim ol bî-'illet
O belâdan saña virdi 'iffet

14

ازید

15

بدرید

Her nemed-pūşa haķāretle nazār
İtme kim zīr-i nemedde yatur er

Kendüden cümleyi sen a‘lā gör
Ḳadrini her kişinüñ bālā gör

Ben fülān ibn fülānum dimegil
Ma‘rifetsiz ḳurı faḫr eylemegil

İftihāra sebep olmaz o daḫi
Ma‘rifet-baḫşa senā eyle aḫi

diger

[69a]

Bir ḫuşūşında eger bir kimse
Müsteşār itse seni her kimse

Lāzım olur ki emānet idesin
Ol zamān terk-i ḫıyānet idesin

İctihād eyle dil-ārā-yı şavāb
Ne ise anuñ ile eyle cevāb

Seni ‘add itdi şādıḳ mekr itme
Nefse tābi‘_olup āḫir fikr itme

Mü’mine lāzım olan ḫūdur bu
Nāfdan şādır olan būdur bu

diger

İki kimse biribiriyle kelām
İdicek eyleme giç isti‘lām

Belki bir maḫfī işi söylerler
İttilādan kaçup ihfā_eylerler

Ne diyürsüz diyü andan şormak
Ne kerîhdür ne kerîh hem çurmak

diger

Farzdur kesb-i kifâyet miqdâr
İhtiyâr itme ferâgat zinhâr

Şalagör destüñe bir vech-i ma'âş
Bî-ma'âş olımaız 'âlemdeki baş

Enbiyâ olsun u ister velîler
'Âkılân olsun u ister deliler

Geçmediler bu cihânda mâdan
Hem daği hırka ile loğmadan

Eyle ber-vech-i helâl ile ma'âş
Zerde olmazsa da kâfîdür aş

[69b]

Farkı hulkümü ininedür anuñ
Farkı yok şoñra pülâdla nānuñ

Cüz'î bir lezzet için 'âkıllar
İtmez ol farkı meger gâfiller

Gerçi tab' ister tatlu yimegi
Lîk çok var durur acı emegi

diger

Himmat it eyleyesin çok azı az
Uğradur çalılara çok bâzı az

Çeşm-i muhtâcî kanâ'at pür ider
Hem daği bendeleri ol hür ider

Hür iken olma amala bende
Daği āzāde iken efgende

Eyle alalara hāl ile nazār
İtme alāya nazār zevki bozar

Kendüden esfele bakınca a yār
Olur anuñla anāat muhtār

diger

Hıbb-ı dünyāyı gönülden ibād
İdebildüñse olursın āzād

Menşe-i küll-i belāyādur ol
Mebde-i cümle aāyādur ol

Bāis-i küll-i menāhī oldur
Bādī-i cümle melāhī oldur

diger

Babalar üç durur ey cān-ı peder
Kim durur bilmek ister iseñ eger¹⁶

[70a]

Birisi şulbi babadur birisi
O muallim ki virüpdür dersi

Biri tezvīc idendür didiler
Ne güzel atlu şekerler yidiler

Ĝarazum bunı beyāndan püserüm
Diyessin anlara cāndan pederüm

¹⁶ Mısra vezne uymuyor.

Babalar hakkını icrâ idesin
Hâkdan zîmmetün ibrâ idesin

Hâk u üstâd [u] mu'allim çokdur
Bu sözi hâk ile münkir yokdur

Gördiler şâhib-i karneyni tamâm
Babadan çok aña eyler ikrâm

Şordılar hikmetini virdi cevâb
Kıldı irâd-ı delîl itdi şavâb

Didi ben 'âlem-i a'lâda iken
Künc-i râhatda vü bâlâda iken

İtmege 'âlem-i süflâya ebüm
Hem fesâd itmege oldu sebebüm

Lîk üstâd u mu'allim gûş-mâl
Eyleyüp eyledi ta'lîm-i kemâl

Yine ol 'âlem-i ulyâya şehâ
Varmağa eyledi üstâd sezâ

Sebeb-i rif'at-i câhum oldu
Şeb-i deycürda mâhum oldu

Oldı çün fevz ü felâha sebebüm
Oldı billâh benüm 'âlî ebüm

Bak Sikender ne fa'tin fikr-i şavâb
Eyleyüp sâ'iline virdi cevâb

Hem bu mazmûna da'hi geldi hadîs
Didi sellemet o kim bildi hadîs

[70b]

Sen daḥi ŧulbī ebūñden ezyed
Eyle ikrām ana andan ezyed

diger

Vālidinūñ daḥi bil ḥaḳlarını
Vālid ol tā bilesin ḥaḳlarını

Bunda tafṣīl olunur ise müdām
Ḳulzüm olsa iriŧür aña ...¹⁷

Naẓm-ı Ḳur’āndaki *uffe* naẓar
İle ikrām idesin ‘ayn-ı peder

Vālide ḥaḳkını maḥŧūŧ-ı Resūl
Silk-i tibyāna düzüp ol pür-uŧūl

Analar ayağı altunda ḫaleb
İdiñüz cenneti dimiŧ ne ‘aceb

Babanuñ hem ananuñ çok ḥaḳı var
Ḳaldı lüṭfen ide irzā Ğaffār

Daḥi lāzımdur ideler eb ü ced
Ṭıfla ta‘līm-i edā-yı ebced

Ebcedi oḳı eb ü hem ceddüñ
Bilesin ḥadlerini hem ḥaddüñ

Ṭıflıña ebcedi bildür çebebi
Bile kimdür ced ü hem kimdür ebi

Ebcedi ebbine okutmasa ger
Gāv zann eyler ebi ceddini ħar

Hem müzevvec ħaqqını şorsañ eger
Vechi vāzîħdur anuñ çeşm-i peder

Ol seni rāh-ı ħaṭādan şaqlar
Yaramaz fi'l ü fenādan şaqlar

[71a]

Babalar ħaqqını icrāda tamām
‘Ulemā söylediler ħaylī kelām

‘Ākıla anları birbir dimege
Yok durur ħācet-i şerħ eylemege

Ĥāşılı her neyi emr eyleseler
Emri ger şer‘a muṭābıķ diseler

İmtisāl eyle aña olma ‘anīd
Ol gözüm eblere ferzend Sa‘īd

Babalar ħaqqını sen eyle edā
Bulasın cādde-i maķşūda hūdā

diger

Daħi dīn ħardaşınuñ var ħaqqı
Gözlemez ol ħaķı ammā ki çoķı

Bir içim şu ile bir loķmanuñ
Ĥaqqı var gözle gözüm sen anuñ

Kimsenüñ olmaya üstünde ħaķı
Sa‘y kıl benden al bu sebaķı

Bā-ḥuṣūṣ kāfir ile ḥayvānuñ
 Ḥaḳḳı çok ...¹⁸ şeytānuñ

Eylemez [a]ña ḥaḳımı helāl
 Ṭaleb-i ḥal ise ḥayvānda muḥāl

Olmasun bā'is-i ta'zīb olalar
 Bādī-i cevri-i pür-āsīb olalar

Ey gözüm pend ü neşāyih çokdur
 Līk bunda aña vüs'at yoḳdur

İḥtişār üzre dinildi bu maḳāl
 Virmeye ṭab'uña taṭvīl-i melāl

Aşdıḳādan umaram kim her çend
 Oḳınur bezmlerinde bu pend

[71b]

Bir du'ā ile bizi yād ideler
 Sebeb-i fevz olup āzād ideler

Var ise bunda ḥaṭā 'avf eyle
 Eyle yā Rabb 'aṭā 'avf eyle

Bu *Ḥicāb*iyi ḥicāb altında
 Ḳoyma yā Rab 'itāb altında

Dem-i āḥirde Ḥudāya kerem it
 Ḥüsni-i ḥatm ile beni muḥterem it

Gerçi yoḳdur saña lāyık 'amelüm
 Raḥmetüñ vüs'ine çokdur emelüm

Tehîdür destüm [ü] yok dest-âvîz
Kerîm ummaz umaram dest-âvîz

İrdi tevfiķ ile pend encâma
Şubh-ı 'ömrüm hem irişdi şâma

Yâ ilâhî seher eyle şâmum
Mey-i vaḥdetle pür eyle câmum

Buldı hem fers ile târîḥ nizâm
Oldı pûrum şod ân pend tamâm

Oḳuyup diñleyeni söyleyeni
Mazhar-ı raḥmet ide Rabb-i ğanî

temmetü'l pendiyye

Oldı çün mevlidimiz belde-i Van
Ferah-âbâd ola durduķca cihân

Şerr-i a'dâdan ide ḥıfz Hudâ
Daḥi olmaḳdan gül-i ḥâre fedâ

Olalar anda aşıl sükkânı
Gerek a'yan u gerek aḳrânı

Mazhar-ı luḫf-ı Hudavend-i kerem
Bize göstermediler rüy-ı elem

Temmet
1175

İlâhî yâ Rab yüz yigirmi dört biñ enbiyâ üç yüz on üç mürsel yüz dört kitâb 'aşere-i mübeşşere şühedâ-yı Uḫud şühedâ-yı Bedr ḥürmetine Ka'be-i Mükerreme ḥürmetine iki cihânun selveri Faḫr-i kâ'inât şallallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem ḥürmetine otuz cüz' Qur'ân-ı 'azîm ḥürmetine şadef-i icâbetde maḳbûl-i dergâh olan du'alar ḥürmetine 'azamet-i celâlin ḥürmetine gereği gibi kendi luḫfuḫda mü'ekkel ben bîçâre ve za'îf ḳuluña yazı yazmaḳı kemâl-i mertebe kerem eyle âmîn. Bi-ḥürmeti seyyidü'l-evvelîne ve'l-âḫirîn.

Kaynakça

- Ekinci, Ramazan (2012). “16. Asırda Yazılmış Mensur Bir Nasihat-nâme: Abdülkerîm Bin Mehmed’in Nesâyihü'l-Ebrâr'ı”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/2 Spring*.
- Hadimioğlu, Numan (1983). *Hadim ve Hadimliler Bibliyografyası*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Hayriyye: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, No: 06 Mil Yz A 7875/1.
- İpekten, Haluk vd. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kaplan, Mahmut (2001). “Manzûm Nasîhat-nâmelerde Yer Alan Konular”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi / 9 (Aralık 2001): 133-185*.
- Kaplan, Mahmut (2002). “Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-Nâmeler”. *Türkler*. C. XI. Ankara: 791-799.
- Kaplan, Mahmut (2015). *Hayriyye-i Nâbî (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Mecmû'a-i Eş'âr: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, No: 06 Mil Yz A 3975/2.
- Önder, Mehmet (1969). *Büyük Âlim Hz. Hâdimî (Hayatı ve Eserleri)*. Ankara: Güven Matbaası.
- Pend-i Sa'îd: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, No: 06 Mil Yz A 7875/2.
- Pend-i Sa'îd: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, No: 06 Mil Yz A 7875/3.
- Türkoğlu, Serkan (2018). “Türk Edebiyatında Pendnâme-i Attar'ın Manzum Tercümelere ve Seyyid Ali Rızâ'nın Riyâzü'r-Rızâ'sı”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Nisan 22(Özel Sayı): 671-692*.
- Yayla, Mustafa (1997). “Hâdimî, Ebû Saîd”. *TDVİA*. C.15. S.25-26. İstanbul.